

BIBLIOTEKA SEJMOWA

KONSTYTUCJA REPUBLIKI ISLANDII

Tłumaczenie i wstęp
Joachim Osiński

Wydawnictwo Sejmowe
Warszawa 2009

KONSTYTUCJA REPUBLIKI ISLANDII

weszła w życie 17 czerwca 1944 r.¹

Rozdział I

Artykuł 1

Islandia jest republiką z parlamentarną formą rządów².

Artykuł 2

*Alþingi*³ i Prezydent Islandii sprawują wspólnie władzę ustawodawczą. Prezydent i inne władze rządowe zgodnie z niniejszą Konstytucją i innymi ustawami sprawują władzę wykonawczą. Sędziowie sprawują władzę sądowniczą.

Rozdział II

Artykuł 3

Prezydent Islandii⁴ jest wybierany przez naród.

Artykuł 4

Na Prezydenta wybrany może być każdy, kto osiągnął wiek 35 lat i spełnia wymogi konieczne do uczestniczenia w wyborach do *Alþingi*, z wyjątkiem wymogu stałego zamieszkania.

¹ Podstawę przekładu stanowił tekst jednolity Konstytucji Republiki Islandii w języku islandzkim: *Stjórnaskrá lýðveldis Íslands* 1944 nr 33 17 júní, ogłoszony w oficjalnym organie publikacyjnym Islandii „Lagasafn. Íslensk lög. Júní 2007”. Tekst jednolity zawiera zmiany, które weszły w życie 20 sierpnia 1959 r., 24 kwietnia 1968 r., 13 czerwca 1984 r., 31 maja 1991 r., 5 lipca 1995 r. i 1 lipca 1999 r. W toku prac nad przekładem uzupełniająco korzystano z angielskiej wersji konstytucji (przyp. red.).

² W języku islandzkim: *Ísland er lýðveldi með þingbundinni stjórn*.

³ W prezentowanym tłumaczeniu zachowana jest oryginalna nazwa parlamentu islandzkiego.

⁴ W języku islandzkim: „*Forseti Íslands*”.

Artykuł 5

Prezydent wybierany jest w bezpośrednim i tajnym głosowaniu przez osoby uprawnione do udziału w wyborach do *Alþingi*. Kandydat na Prezydenta zostaje zgłoszony przez nie mniej niż 1500 i nie więcej niż 3000 wyborców. Jeżeli zgłoszono więcej niż jednego kandydata, na Prezydenta wybrany zostaje ten, który uzyska najwięcej głosów. Jeżeli jest tylko jeden kandydat, zostaje on prawnie wybrany bez głosowania.

Szczegółowe przepisy dotyczące wysuwania kandydatur i wyborów prezydenta określa ustawa i może ona zakładać, że właściwa liczba kandydatów zgłaszanych w każdej części kraju, musi być proporcjonalna do liczby wyborców tamże.

Artykuł 6

Kadencja Prezydenta rozpoczyna się 1 sierpnia i kończy 31 lipca po upływie czterech lat. Wybory Prezydenta odbywają się w czerwcu lub lipcu tego roku, w którym upływa jego kadencja.

Artykuł 7

Jeżeli Prezydent umrze lub zrezygnuje z piastowania urzędu przed upływem kadencji, nowy Prezydent wybierany jest na okres kończący się 31 lipca po upływie czterech lat od daty wyborów.

Artykuł 8

Jeżeli urząd Prezydenta Republiki pozostaje nieobsadzony lub, jeżeli Prezydent nie jest w stanie pełnić swoich obowiązków z powodu pobytu za granicą, choroby lub innej przyczyny, obowiązki Prezydenta wykonują Premier⁵, Przewodniczący *Alþingi* i Przewodniczący Sądu Najwyższego. Przewodniczący *Alþingi* kieruje ich posiedzeniami. W przypadku różnicy poglądów decyduje większość głosów.

Artykuł 9

Prezydent Republiki nie może być deputowanym do *Alþingi* ani przyjmować płatnego zatrudnienia w jakiegokolwiek instytucji państwowej lub firmie prywatnej.

⁵ W języku islandzkim: *Forsætisráðherra*.

Uposażenie Prezydenta lub osób wykonujących obowiązki prezydenckie jest wypłacane ze Skarbu Państwa i określone w ustawie. Uposażenie Prezydenta nie może zostać zmniejszone podczas jego kadencji.

Artykuł 10

Obejmując urząd, Prezydent składa przysięgę lub ślubowanie przestrzegania Konstytucji. Sporządza się dwa identyczne oryginały złożonej przysięgi lub ślubowania. Jeden przechowywany jest w *Alþingi*, drugi w Archiwum Państwowym.

Artykuł 11

Prezydent Republiki nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności za swoje czynności urzędowe. Odnosi się to także do osób sprawujących władzę w zastępstwie prezydenta.

Prezydent nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zgody *Alþingi*.

Prezydent może zostać usunięty z urzędu przed upływem kadencji, jeżeli zaaprobuje to większość w referendum, zarządzonym na podstawie uchwały *Alþingi*, przyjętej większością 3/4 głosów deputowanych. Referendum przeprowadza się w ciągu dwóch miesięcy od daty przyjęcia uchwały przez *Alþingi*. Prezydent nie wykonuje swoich obowiązków od momentu przyjęcia uchwały przez *Alþingi* do chwili ogłoszenia wyników referendum.

Jeżeli uchwała *Alþingi* nie zostanie zaaprobowana w referendum, *Alþingi* ulega niezwłocznemu rozwiązaniu i zarządzane zostają nowe wybory.

Artykuł 12

Rezydencja Prezydenta znajduje się w Reykjavíku lub w jego pobliżu.

Artykuł 13

Prezydent sprawuje swoją władzę poprzez ministrów. Siedzibą rządu jest Reykjavík.

Artykuł 14

Ministrowie ponoszą odpowiedzialność za wszystkie działania wykonawcze. Odpowiedzialność ministrów jest określona ustawą. *Alþingi* może

wnieść oskarżenie przeciwko ministrom za działania związane z wykonywaniem ich obowiązków urzędowych. W takim przypadku właściwy kompetencyjnie jest Trybunał Stanu⁶.

Artykuł 15

Prezydent powołuje ministrów i zwalnia ich z obowiązków. Określa także liczbę ministrów i zakres ich obowiązków.

Artykuł 16

Prezydent Republiki i ministrowie tworzą Radę Państwa⁷, której przewodniczy Prezydent.

Ustawy i ważne decyzje rządowe przedkładane są Prezydentowi w Radzie Państwa.

Artykuł 17

Posiedzenia rządu zwoływane są w celu rozpatrzenia nowych projektów ustaw i ważnych spraw państwowych. Ponadto posiedzenia rządu są zwoływane, gdy minister pragnie wnieść sprawę pod obrady. Posiedzeniom przewodniczy wyznaczony przez Prezydenta Republiki minister, który został mianowany Premierem.

Artykuł 18

Minister, który podpisał decyzję powinien, zgodnie z zasadą, przedłożyć ją Prezydentowi.

Artykuł 19

Podpis Prezydenta nadaje moc obowiązującą ustawie lub decyzji rządu, gdy zostanie kontrasygnowany przez ministra.

Artykuł 20

Prezydent powołuje piastunów urzędów publicznych, przewidzianych w ustawach.

⁶ W języku islandzkim: *landsdómur*, dosłownie „Sąd Stanu”.

⁷ W języku islandzkim: *riksráð*. Przepisy konstytucji i islandzka praktyka ustrojowa, podobnie jak w innych państwach skandynawskich odróżniają pojęcia „rząd” oraz „Rada Państwa”. To drugie odnosi się do składu rządu wraz z premierem, zasiadającego pod przewodnictwem Prezydenta Republiki.

Nikt nie może sprawować urzędu publicznego, jeżeli nie jest obywatelem islandzkim. Każdy urzędnik publiczny składa przysięgę lub ślubowanie przestrzegania Konstytucji.

Prezydent może zwolnić ze stanowiska każdego powołanego przez siebie urzędnika.

Prezydent może przenosić urzędników z jednego urzędu do innego pod warunkiem, że ich oficjalne wynagrodzenie nie zostanie obniżone oraz, że będą mieli wybór między przeniesieniem a przejściem w stan spoczynku z zachowaniem wynagrodzenia lub zabezpieczenia emerytalnego, jak określa ustawa.

Ustawa może wyłączyć stosowanie tych postanowień wobec określonych kategorii urzędników, innych niż wskazanych w art. 61.

Artykuł 21

Prezydent zawiera traktaty z innymi państwami. Jednak traktaty, które dotyczą zrzeczenia się praw do terytorium lub ustanowienia podległości terytorium lub wód terytorialnych, lub też wymagałyby zmiany ustroju państwa, mogą być zawarte tylko za zgodą *Alþingi*.

Artykuł 22

Prezydent Republiki zwołuje *Alþingi* nie później niż w ciągu 10 tygodni po wyborach powszechnych. Prezydent otwiera coroczne sesje zwyczajne *Alþingi*.

Artykuł 23

Prezydent Republiki może odroczyć posiedzenie *Alþingi* na określony czas, jednakże nieprzekraczający 2 tygodni i nie częściej niż raz w roku. *Alþingi* może jednakże podjąć uchwałę upoważniającą Prezydenta do odstąpienia od tego przepisu.

Jeżeli posiedzenie *Alþingi* zostanie odroczone, Prezydent Republiki może zwołać *Alþingi*, jeśli uzna to za konieczne. Ponadto, Prezydent jest zobowiązany do zwołania *Alþingi* na żądanie większości deputowanych.

Artykuł 24

Prezydent Republiki może rozwiązać *Alþingi*⁸ i zarządzić nowe wybory, które zostaną przeprowadzone nie później niż w okresie 45 dni od mo-

⁸ W języku islandzkim: *Forseti lýðveldisins getur rofið Alþingi*.

mentu ogłoszenia rozwiązania. *Alþingi* powinien się zebrać nie później niż w ciągu 10 tygodni od rozwiązania. Deputowani do *Alþingi* zachowują swoje mandaty do dnia wyborów.

Artykuł 25

Prezydent Republiki może przedkładać w *Alþingi* projekty ustaw i uchwał.

Artykuł 26

Projekt ustawy uchwalony przez *Alþingi* jest przedkładany Prezydentowi Republiki do potwierdzenia nie później niż w ciągu 2 tygodni od jego uchwalenia. Po potwierdzeniu uzyskuje on moc obowiązującą. Jeżeli Prezydent odmówi potwierdzenia projektu ustawy, może on uzyskać moc obowiązującą poprzez poddanie go, tak szybko jak pozwalają okoliczności, pod tajne głosowanie przez wszystkich posiadających prawa wyborcze, w celu zatwierdzenia lub odrzucenia. Jeżeli zostanie odrzucony nie wchodzi w życie, w przeciwnym razie uzyskuje moc obowiązującą.

Artykuł 27

Wszystkie ustawy powinny zostać opublikowane. Tryb ich publikacji i wejścia w życie powinny być zgodne z ustawą.

Artykuł 28

W przypadku nagłej konieczności Prezydent może wydawać ustawy prowizoryczne⁹ w sytuacjach, gdy *Alþingi* nie obraduje na sesji. Ustawy takie nie mogą być jednak sprzeczne z Konstytucją. Zawsze, najszybciej jak jest to możliwe, powinny one być przedłożone *Alþingi* do rozpatrzenia.

Jeżeli *Alþingi* nie zaaprobuje ustawy prowizorycznej lub nie zakończy jej rozpatrywania w ciągu 6 tygodni od zwołania posiedzenia, ustawa traci moc obowiązującą.

Ustawa prowizoryczna dotycząca budżetu nie może zostać wydana, o ile *Alþingi* uchwalił już budżet na dany rok finansowy.

⁹ W języku islandzkim: *bráðabirgðalög*. Ten rodzaj ustawodawstwa znany jest także np. w Norwegii i określany jest terminem – *provisorisk anordning*.

Artykuł 29

Prezydent może podjąć decyzję o umorzeniu postępowania w sprawie przestępstwa, o ile zachodzą ku temu ważne przyczyny. Przysługuje mu prawo łaski i amnestii. Nie może on jednak uwolnić ministra od wszczęcia postępowania lub też od skutków orzeczenia wydanego przez Trybunał Stanu bez zgody *Alþingi*.

Artykuł 30

Prezydent lub inny organ rządowy upoważniony przez Prezydenta, przyznaje wyłączenia z przestrzegania ustaw, w zgodzie z powszechnie panującym zwyczajem.

Rozdział III

Artykuł 31

Alþingi składa się z 63 deputowanych wybieranych przez naród na cztery lata w głosowaniu tajnym opartym na zasadzie proporcjonalności.

Okręgów wyborczych nie powinno być mniej niż sześć i nie więcej niż siedem. Ich granice określa ustawa, jednak Państwowa Komisja Wyborcza może określić granice okręgów wyborczych w Reykjavíku i jego najbliższej okolicy.

W każdym okręgu wyborczym przynajmniej sześć mandatów jest rozdzielanych odpowiednio do wyników wyborów w danym okręgu. Ogólną liczbę mandatów parlamentarnych dla każdego okręgu wyborczego określa ustawa, jednak podstawę stanowią przepisy art. 5.

Mandaty inne niż te rozdzielane w okręgach wyborczych, zostaną przyznane poszczególnym okręgom wyborczym w celu zapewnienia poszczególnym partiom politycznym reprezentacji możliwie w największym stopniu odzwierciedlającej ogólną liczbę głosów oddanych na każdą partię. Jednak uprawnione do uczestnictwa w tym podziale mandatów są tylko te partie polityczne, które uzyskały minimum pięć procent wszystkich ważnych głosów oddanych w skali całego kraju.

Jeżeli liczba wyborców umieszczona w spisie wyborców przypadająca na każdy mandat parlamentarny, przyznany lub rozdzielony, osiągnie w jednym z okręgów wyborczych połowę liczby przypadającej na mandat parlamentarny w innym okręgu wyborczym, Państwowa Komisja Wyborcza do-

konuje rewizji liczby mandatów przysługujących każdemu okręgowi wyborczemu w celu ograniczenia tych różnic. Zostanie to szczegółowo uregulowane w ustawie.

Postanowienia ustawy odnoszące się do granic okręgów wyborczych i metod rozdziału mandatów w parlamencie mogą zostać zmienione tylko większością 2/3 głosów *Alþingi*.

Artykuł 32

Sesje *Alþingi* odbywają się w jednej Izbie¹⁰.

Artykuł 33

Wszystkie osoby, które w dniu wyborów osiągnęły wiek co najmniej 18 lat oraz są obywatelami islandzkimi, mają prawo głosowania w wyborach do *Alþingi*. Stały pobyt na Islandii w dniu wyborów jest również wymagany dla głosowania, poza wyjątkami przewidzianymi w ustawie o wyborach do *Alþingi*.

Szczegółowe postanowienia dotyczące wyborów parlamentarnych zawarte są w ustawie o wyborach do *Alþingi*.

Artykuł 34

Każdemu obywatelowi mającemu prawo głosowania w wyborach do *Alþingi* i cieszącemu się nieskazitelną opinią przysługuje zdolność do uzyskania mandatu do *Alþingi*.

Sędziom Sądu Najwyższego jednak taka zdolność nie przysługuje.

Rozdział IV

Artykuł 35

Alþingi zwoływany jest na sesje zwyczajne każdego roku w pierwszy dzień października¹¹ lub, jeżeli jest to weekend, w następny dzień powsze-

¹⁰ W języku islandzkim: *Alþingi starfar i einni málstofu*. Należy dodać, iż do 1991 r. *Alþingi*, mimo iż wybierany w jednolitych wyborach, dzielił się na pierwszej sesji na dwie części: *Efri Deild* oraz *Nedri Deild*. Był to więc parlament jednoizbowy zmodyfikowany, podobnie jak norweski Storting. Po nowelizacji Konstytucji Islandii z 31 maja 1991 r. *Alþingi* jest typowym parlamentem jednoizbowym.

¹¹ W języku islandzkim: *fyrsta dag októbermánaðar*.

dni i kontynuuje obrady do tej samej daty następnego roku, chyba że kadencja deputowanych do *Alþingi* zakończy się wcześniej lub parlament zostanie rozwiązany.

Data rozpoczęcia sesji zwyczajnej może zostać zmieniona przez ustawę.

Artykuł 36

Alþingi jest nietykalny. Nikt nie może zakłócać jego spokoju ani naruszyć jego wolności.

Artykuł 37

Alþingi zbiera się w Reykjavíku, jednak w wyjątkowych okolicznościach Prezydent Republiki może zarządzić, że *Alþingi* zbierze się w innym miejscu Islandii¹².

Artykuł 38

Do wnoszenia projektów ustaw i uchwał uprawnieni są deputowani do *Alþingi* i ministrowie.

Artykuł 39

Alþingi może powoływać, spośród swoich członków, komisje w celu zbadania ważnych spraw o znaczeniu publicznym. *Alþingi* może przyznać komisjom prawo żądania informacji ustnych i pisemnych, zarówno od urzędników, jak i osób prywatnych.

Artykuł 40

Żaden podatek nie może zostać nałożony, zmieniony lub zniesiony inaczej niż w formie ustawy. Nie mogą być zaciągane żadne pożyczki wiążące państwo, jak również żadna własność należąca do państwa bądź inne jego prawa majątkowe nie mogą zostać sprzedane lub w inny sposób rozporządzone niż tylko na mocy ustawy.

Artykuł 41

Żadne wydatki nie mogą zostać dokonane, jeżeli nie zostały przewidziane w budżecie lub w ustawie uzupełniającej budżet.

¹² W języku islandzkim: *að Alþingi skuli koma saman á äðrum stað á Íslandi*.

Artykuł 42

Po zebraniu się *Alþingi* na sesję zwyczajną, zostaje mu przedłożony projekt ustawy budżetowej na nadchodzący rok finansowy, zawierający szacunki dochodów i wydatków państwa.

Artykuł 43

Rachunki finansów państwa, jego instytucji i organów administracji podlegają badaniu finansowemu przez *Alþingi* lub pod jego nadzorem, zgodnie z ustawą.

Artykuł 44

Żaden projekt ustawy nie może zostać przyjęty bez przeprowadzenia trzech czytań w *Alþingi*.

Artykuł 45

Wybory zwyczajne do *Alþingi*¹³ odbywają się nie później niż do końca kadencji. Początek i koniec kadencji przypada w tym samym dniu tygodnia w miesiącu, od którego liczy się początek kadencji.

Artykuł 46

Alþingi decyduje o tym, czy deputowani zostali wybrani zgodnie z prawem, a także o pozbawieniu ich mandatu.

Artykuł 47

Każdy nowy deputowany do *Alþingi* składa ślubowanie przestrzegania Konstytucji, bezzwłocznie po stwierdzeniu, że jego wybór odbył się zgodnie z prawem.

Artykuł 48

Deputowani do *Alþingi* związani są wyłącznie swoimi przekonaniem, a nie jakimkolwiek instrukcjami ze swoich okręgów wyborczych.

Artykuł 49

Żaden deputowany do *Alþingi* nie może być aresztowany podczas sesji *Alþingi* bez zgody *Alþingi* ani nie może być wszczęte wobec niego postępowanie karne, chyba że został ujęty na gorącym uczynku.

¹³ W języku islandzkim: *reglulegar alþingiskosningar*.

Żaden deputowany nie może odpowiadać poza *Alþingi* za swoje wypowiedzi w *Alþingi*, z wyjątkiem przypadku, kiedy *Alþingi* wyrazi na to zgodę.

Artykuł 50

Jeżeli deputowany utraci zdolność do kandydowania w wyborach do *Alþingi*, traci pełnomocnictwa uzyskane w rezultacie wyboru.

Artykuł 51

Ministrowie z tytułu swego urzędu uczestniczą w posiedzeniach *Alþingi*, są uprawnieni do brania udziału w debatach tak często, jak tego sobie życzą, muszą jednak przestrzegać regulaminu parlamentarnego. Mają prawo głosowania jedynie, gdy są deputowanymi do *Alþingi*.

Artykuł 52

Alþingi wybiera Przewodniczącego, który kieruje posiedzeniami parlamentu.

Artykuł 53

Alþingi może podejmować decyzje, jeżeli na posiedzeniu jest więcej niż połowa jego członków obecnych i biorących udział w głosowaniu.

Artykuł 54

Każdy deputowany, za zgodą *Alþingi*, może zażądać od ministra informacji lub odpowiedzi dotyczącej sprawy publicznej przez zgłoszenie zapytania, lub żądając sprawozdania.

Artykuł 55

Alþingi nie może wprowadzać do porządku obrad sprawy, która nie została wniesiona przez deputowanego lub ministra.

Artykuł 56

Jeżeli *Alþingi* nie znajduje podstaw do przyjęcia uchwały w określonej sprawie, może skierować ją do rozpatrzenia przez właściwego ministra.

Artykuł 57

Posiedzenia *Alþingi* są jawne. Jednak Przewodniczący lub określona w regulaminie parlamentu liczba deputowanych może zażądać, aby osoby

niebędące deputowanymi opuściły salę i wówczas podejmuje się rozstrzygnięcie, czy sprawa zostanie rozpatrzona jawnie, czy przy drzwiach zamkniętych¹⁴.

Artykuł 58

Regulamin obrad *Alþingi*¹⁵ zostaje określony w formie ustawy.

Rozdział V

Artykuł 59

Organizacja wymiaru sprawiedliwości może zostać ustanowiona wyłącznie w drodze ustawy.

Artykuł 60

Sędziowie rozstrzygają wszystkie spory dotyczące zakresu kompetencji władz publicznych. Jednak nikt, kto skierował sprawę do rozstrzygnięcia w postępowaniu sądowym, nie może w międzyczasie nie podporządkować się decyzji wydanej przez organ władzy publicznej.

Artykuł 61

Przy wypełnianiu swoich obowiązków służbowych sędziowie kierują się jedynie ustawami. Sędziowie, którzy nie piastują równocześnie stanowisk administracyjnych, nie mogą zostać zwolnieni z urzędu inaczej niż na mocy orzeczenia sądu, nie mogą być również przenoszeni na inne stanowisko wbrew ich woli, z wyjątkiem przypadku reorganizacji sądownictwa. Jednakże sędzia, który osiągnął wiek 65 lat, może zostać zwolniony z urzędu, ale sędziowie Sądu Najwyższego nie mogą utracić nic ze swojego wynagrodzenia¹⁶.

¹⁴ W języku islandzkim: *hvort ræða skuli málið í heyranda hljóði eða fyrir luktum dyrum.*

¹⁵ W języku islandzkim: *Þingsköp Alþingis.*

¹⁶ W języku islandzkim: *en hæstaréttardómarar skulu eigi missa neins í af launum sínum.*

Rozdział VI

Artykuł 62

Kościół Ewangelicko-Augsburski w Islandii jest Kościołem państwowym i jako taki jest wspierany i chroniony przez państwo.

Przepis ten może zostać zmieniony w drodze ustawy.

Artykuł 63

Wszyscy mają prawo do zakładania stowarzyszeń religijnych i praktykowania swojej religii, zgodnie z indywidualnymi przekonaniami. Jednakże nie mogą być głoszone nauki lub sprawowane praktyki szkodliwe dla moralności lub porządku publicznego.

Artykuł 64

Nikt nie może zostać pozbawiony praw obywatelskich lub osobistych ze względu na swoje przekonania religijne, jak również nikt nie może zostać zwolniony na tej podstawie z wypełniania swoich obowiązków obywatelskich.

Każdy ma swobodę pozostawania poza związkami religijnymi. Nikt nie jest zobowiązany do wnoszenia indywidualnych składek na rzecz jakiegokolwiek związku religijnego, którego nie jest członkiem.

Osoba, która nie jest członkiem żadnego związku religijnego opłaca na rzecz Uniwersytetu Islandii składkę, którą musiałaby uiścić na rzecz związku, gdyby była jego członkiem. Przepis ten może zostać zmieniony w drodze ustawy.

Rozdział VII

Artykuł 65

Wszyscy są równi wobec prawa i korzystają z praw człowieka bez względu na płeć, religię, poglądy, narodowość, rasę, kolor skóry, własność, urodzenie lub inną cechę pochodzenia.

Mężczyźni i kobiety korzystają z równych praw we wszystkich dziedzinach.

Artykuł 66

Nikt nie może zostać pozbawiony obywatelstwa islandzkiego. Utrata obywatelstwa może być jednak przewidziana na mocy ustawy w przypad-

ku, gdy osoba przyjmie obywatelstwo innego państwa. Cudzoziemiec może otrzymać obywatelstwo islandzkie tylko zgodnie z ustawą.

Obywatelowi islandzkiemu nie można zabronić wjazdu do Islandii ani wydalić go z niej. Prawa cudzoziemców do wjazdu i pobytu w Islandii oraz przyczyny, na podstawie których mogą zostać wydalenii, określa ustawa.

Nikomiu nie można zabronić opuszczenia Islandii, chyba że na mocy orzeczenia sądu. Osoba może zostać pozbawiona możliwości opuszczenia Islandii przez zgodne z prawem aresztowanie.

Każdy legalnie przebywający w Islandii ma swobodę wyboru miejsca zamieszkania i korzysta ze swobody przemieszczania się, z wyjątkiem ograniczeń określonych w ustawie.

Artykuł 67

Nikt nie może zostać pozbawiony wolności z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

Każda osoba pozbawiona wolności ma prawo do niezwłocznego poinformowania o przyczynach zatrzymania.

Każda osoba aresztowana w związku z podejrzeniem o dokonanie przestępstwa powinna być bezzwłocznie doprowadzona przed sędziego. Jeżeli nie zostanie zwolniona natychmiast, sędzia powinien w ciągu dwudziestu czterech godzin sporządzić umotywowane postanowienie o tymczasowym aresztowaniu. Tymczasowe aresztowanie może być zarządzone tylko w odniesieniu do czynu zagrożonego sankcją cięższą niż grzywna lub areszt karny. Prawo osoby tymczasowo aresztowanej do zakwestionowania tego aresztowania przed sądem wyższej instancji jest zagwarantowane przez ustawę. Osoba nigdy nie może być pozbawiona wolności dłużej niż jest to konieczne. Jeżeli sędzia uzna, że osoba może zostać zwolniona za kaucją, wysokość kaucji powinna być określona w drodze postanowienia sądu.

Każdy pozbawiony wolności z innych powodów ma prawo do oceny legalności zatrzymania przez sąd tak szybko, jak to możliwe. Jeżeli pozbawienie wolności okaże się bezprawne, zostanie niezwłocznie zwolniony.

Osoba pozbawiona wolności bez uzasadnionej przyczyny ma prawo do odszkodowania¹⁷.

¹⁷ W języku islandzkim: eiga rétt til skaðabóta.

Artykuł 68

Nikt nie może zostać poddany torturom lub innemu nieludzkiemu, lub poniżającemu traktowaniu, lub karaniu.

Nikt nie może być zmuszany do wykonywania pracy przymusowej.

Artykuł 69

Nikt nie może podlegać karze chyba, że zostanie uznany za winnego czynu uznanego zgodnie z ustawą za przestępstwo w czasie jego popełnienia, lub całkowicie zbieżnego z takim czynem. Kara nie może być bardziej dolegliwa niż przewiduje to ustawa w momencie popełnienia czynu.

Ustawa nigdy nie może przewidywać kary śmierci.

Artykuł 70

Każdy dla obrony swych praw i obowiązków lub w przypadku wniesienia przeciw niemu oskarżenia jest uprawniony, na podstawie uczciwego procesu przeprowadzonego w rozsądnym czasie, do uzyskania orzeczenia niezależnego i bezstronnego sądu. Rozprawa przed sądem powinna być jawna, z wyjątkiem gdy sędzia, jak przewidziano w ustawie, zdecyduje inaczej w interesie moralności, porządku publicznego, bezpieczeństwa państwa lub w interesie stron.

Każdego oskarżonego w postępowaniu karnym traktuje się jako niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie udowodniona.

Artykuł 71

Każdemu przysługuje wolność od ingerencji w jego prywatność, dom i życie rodzinne.

Rewizja osobista lub przeszukanie nieruchomości bądź majątku prywatnego mogą być przeprowadzane tylko na podstawie orzeczenia sądu lub przepisu ustawy. To samo dotyczy kontroli dokumentów i korespondencji, rozmów telefonicznych lub innych środków oraz każdej innej podobnej ingerencji w prawo osób do prywatności.

Niezależnie od przepisów zawartych w ust.1, wolność od ingerencji w prywatność, dom i życie rodzinne może zostać ograniczona przez przepisy ustawy, jeżeli jest to pilnie konieczne dla ochrony praw innych.

Artykuł 72

Prawo własności prywatnej jest nienaruszalne. Nikt nie może być zobowiązany do oddania swej własności, chyba że wymaga tego interes publiczny. Przypadki takie powinny być określone w ustawie i musi być wypłacone pełne odszkodowanie.

Prawo podmiotów zagranicznych do posiadania własności nieruchomości lub uczestniczenia w przedsięwzięciach gospodarczych na Islandii może być ograniczone przez ustawę.

Artykuł 73

Każdy ma prawo do wolności przekonań i wyznania.

Każdy ma swobodę wyrażania swoich myśli, lecz jest również odpowiedzialny za nie przed sądem. Ustawa nie może nigdy ustanawiać cenzury lub innych podobnych ograniczeń wolności wypowiedzi.

Wolność wypowiedzi może być ograniczona tylko przez ustawę w interesie publicznym lub dla bezpieczeństwa państwa, dla ochrony zdrowia i moralności, bądź w celu ochrony praw lub dobrego imienia innych osób, jeśli takie ograniczenia są uznane za konieczne i pozostają w zgodzie z demokratycznymi tradycjami.

Artykuł 74

Stowarzyszenia mogą być tworzone bez uzyskiwania uprzedniej zgody, dla każdego legalnego celu, włączając w to zrzeszenia polityczne i związki zawodowe. Stowarzyszenie nie może zostać rozwiązane na mocy decyzji administracyjnej. Aktywność stowarzyszenia uznana za wspierającą działania niezgodne z prawem może być jednak zakazana i w takim przypadku zostaje bezzwłocznie wniesiona do sądu sprawa o orzeczenie rozwiązania stowarzyszenia.

Nikt nie może zostać zobowiązany do bycia członkiem jakiegokolwiek stowarzyszenia. Członkostwo w stowarzyszeniu może jednak zostać uznane przez ustawę za obowiązkowe, jeśli jest to konieczne, aby umożliwić stowarzyszeniu wywiązanie się z jego funkcji w interesie publicznym lub przez wzgląd na prawa innych.

Ludzie mają wolność zgromadzeń w celach pokojowych. Zgromadzenia publiczne mogą być nadzorowane przez policję. Zgromadzenia publiczne na wolnym powietrzu mogą zostać rozwiązane, jeśli istnieje obawa o wystąpienie zamieszek.

Artykuł 75

Każdy ma wolność wykonywania zajęcia, które wybrał¹⁸. Wolność ta jednak, w razie potrzeby, może zostać ograniczona przez ustawę, ze względu na interes publiczny.

Prawo ludzi do negocjacji umów zbiorowych i innych spraw pracowniczych określa ustawa.

Artykuł 76

Każdy ma zagwarantowaną przez ustawę niezbędną opiekę na wypadek choroby, inwalidztwa, niedołęstwa spowodowanego starością, bezrobocia i podobnych okoliczności.

Każdy ma zagwarantowaną przez ustawę powszechną oświatę i nauczanie na odpowiednim poziomie.

Dzieciom ustawa gwarantuje ochronę i opiekę niezbędną dla ich pomysłności.

Artykuł 77

Sprawy podatków są określone przez ustawę. Prawo decydowania o nałożeniu podatku, jego zmianie lub zwolnienia z podatku, nie przysługuje władzy wykonawczej.

Żaden podatek nie może być nałożony, jeśli nie był przewidziany w ustawie w czasie, gdy zaistniały fakty, które są podstawą do nałożenia podatku.

Artykuł 78

Gminy wykonują swoje zadania niezależnie, na podstawie przepisów ustawy. Źródła dochodów gmin i prawo gmin do decydowania, czy i jak wykorzystać dochody, określa ustawa.

Artykuł 79

Propozycje poprawek lub uzupełnień do niniejszej Konstytucji mogą być wnoszone zarówno na zwyczajnych, jak i nadzwyczajnych sesjach *Alþingi*. Jeśli propozycja zostanie przyjęta, *Alþingi* ulega niezwłocznemu rozwiązaniu i odbywają się wybory powszechne. Jeśli po wyborach *Alþingi*

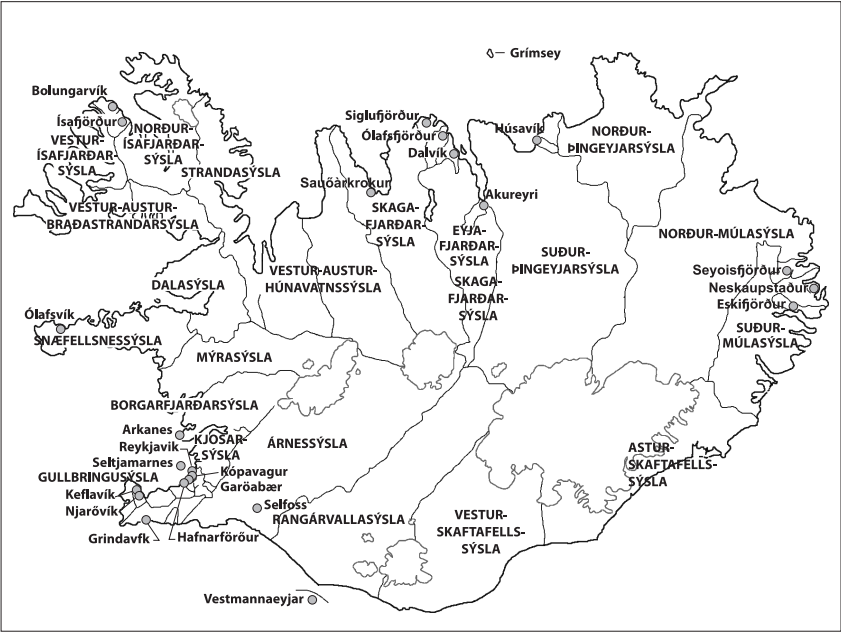
¹⁸ W języku islandzkim: *Öllum er frjálst að stunda þá atvinnu sem þeir kjósa.*

uchwali projekt w niezmienionym brzmieniu i potwierdzi to Prezydent Republiki, zmiana Konstytucji wchodzi w życie.

Jeżeli *Alþingi* uchwali poprawkę dotyczącą statusu Kościoła zgodnie z art. 62, zostanie ona przedłożona do zaaprobowania lub odrzucenia w głosowaniu tajnym przez wszystkich uprawnionych do głosu.

Aneks 1

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY ISLANDII

Aneks 2

PREZYDENCI REPUBLIKI ISLANDII OD 1944 R.

Imię i nazwisko	Rok urodzin i zgonu	Okres sprawowania urzędu	Wybory powszechne i uzyskane poparcie w %	Liczba kadencji	Reelekcje bez wyborów powszechnych w latach
Sveinn Björnsson	1881–1952	1944–1952	–	2	1945, 1949
Ásgeir Ásgeirsson	1894–1972	1952–1968	1952 – 46,7	4	1956, 1960, 1964
Krisján Eldjárn	1917–1982	1968–1980	1968 – 65,6	3	1972, 1976
Vigdís Finnbogadóttir	1930–	1980–1996	1980 – 33,8 1988 – 92,7	4	1984, 1992
Ólafur Ragnar Grímsson	1943–	1996–	1996 – 40,9 2004 – 85,6	4	2000, 2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie: D. Arter, *Scandinavian politics today*, s. 226 oraz <www.iceland.or.jp/Files/iceland/gov/pres.htm>.

Aneks 3

WYNIKI WYBORÓW DO ALÞINGI OD 1979 R.

Partie i ugrupowania polityczne	Data wyborów									
	02.12. 1979	23.04. 1983	25.05. 1987	20.04. 1991	08.04. 1995	08.05. 1999	10.05. 2003	12.05. 2007		
Partia Niepodległości (PN)	mandaty % głosów	21 35,4	23 38,7	18 27,2	26 38,6	25 37,1	22 33,7	25 36,6		
Partia Postępowa (PP)	mandaty % głosów	17 24,9	14 18,5	13 18,9	13 18,9	15 23,3	12 17,7	7 11,7		
Partia Socjaldemokratyczna (PS)	mandaty % głosów	10 17,5	6 11,7	10 15,2	10 15,5	7 11,4				
Sojusz (S) (zał. 1999)	mandaty % głosów						17 26,8	20 31,0		
Sojusz Ludowy	mandaty % głosów	11 19,7	10 17,3	8 13,4	9 14,4	9 14,3	-	-		
Lewica – Ruch Zielonych (zał. 1999)	mandaty % głosów						6 9,1	5 8,8		
Związek Lista Kobiet	mandaty % głosów		3 5,5	6 10,1	5 8,3	3 4,9		14,3		
Ruch Odnowey Narodowej	mandaty % głosów					4 7,2				
Partia Liberalna (zał. 1998)	mandaty % głosów						2 4,2	4 7,4		
Partia Obywatelska	mandaty % głosów			7 10,9	1,2					
Partia Autonomiczna	mandaty % głosów			– 1,3	– 0,6					
Inne	mandaty % głosów	1 2,5	4 8,3	1 3,1	– 2,5	– 1,8	– 0,8	– 1,4		
Liczba mandatów ogółem		60	60	63	63	63	63	63		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Leifsson, *Surprisingly Unsurprising The Icelandic Parliamentary Elections of 1995*, West European Politics, 1995 vol. 18, nr 4, s. 191, G. Arnason, *Back to Normal? The Icelandic Election of 20 April 1991*, West European Politics, 1991 vol. 14, nr 4, s. 83, Election Since 1945; *A Worldwide Reference Compendium*, ed. by J. Gorvin, Essex 1989, s. 154.

Aneks 4

PREMIERZY I RZĄDY REPUBLIKI ISLANDII

Imię i nazwisko premiera	Okres istnienia rządu	Liczba ministrów	Partie tworzące rząd
Björn Þórðarson	do 21 X 1944	5	pozaparlamentarny
Ólafur Thors	1944–1947	6	ZL PS PN
Stefán Stefánsson	1947–1949	6	PS PP PN
Ólafur Thors	1949–1950	5	PN
Steingrímur Steinþórsson	1950–1953	6	PP PN
Ólafur Thors	1953–1956	6	PP PN
Hermann Jónasson	1956–1958	6	ZL PS PP PN
Emil Jónsson	1958–1959	4	PS
Ólafur Thors	1959–1963	7	PS PN
Bjarni Benediktsson	1963–1970	7	PS PN
Jóhann Hafstein	1970–1971	7	PS PN
Ólafur Jóhannesson	1971–1974	8	ZL PP
Geir Halgrímsson	1974–1978	8	PP PN
Ólafur Jóhannesson	1978–1979	9	ZL PS PP
Benedikt Gröndal	1979–1980	6	PS
Gunnar Thoroddsen	1980–1983	10	ZL PP PN
Steingrímur Hermannsson	1983–1987	10	PP PN
Þorstein Pálsson	1987–1988	11	PS PP PN
Steingrímur Hermannsson	1988–1989	9	ZL PS PP
Steingrímur Hermannsson	1989–1991	11	PS PP
David Oddsson	1991–1995	10	PS PN
David Oddsson	1995–1999	10	PP PN
David Oddsson	1999–2003	12	PP PN
David Oddsson	2003–2004	12	PN
Halldór Ásgrímsson	2004–2006	12	PP PN
Geir Haarde	2006–2007	12	PP S
Geir Haarde	2007–	11	PP S

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: D. Arter, *Scandinavian politics today*, s. 228, *Handbók Alþingis* 1995, Reykjavík 1996, s. 172–184 oraz <<http://www.government.is/government/>>.

WYBRANA BIBLIOGRAFIA

Teksty konstytucji

(w języku polskim)

Konstytucja Republiki Islandii, oprac. i tłum. S. Sagan, Wydawnictwo WSP, Częstochowa 2002.

Literatura

D. Arter, *Democracy in Scandinavia. Consensual, majoritarian or mixed?*, Manchester 2006.

Beyond Westminster and Congress. Nordic experience, eds. by P. Esaiasson, K. Heidar, Columbus 2000.

W. Czaplinski, *Dzieje Danii nowożytnej 1500–1975*, Warszawa 1982.

M. Grzybowski, *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1998.

M. Grzybowski, *Systemy polityczne współczesnej Skandynawii*, Warszawa 1989.

G. Karlsson, *Iceland's 1100 years. History of marginal society*, London 2000.

S. Kristjánsson, *Iceland: searching for democracy along three dimensions of citizen control*, „Scandinavian Political Studies” 2000, nr 27.

The New North Europe. Perspectives on Northern dimension, ed. by L. Heinenen, Tampere 1998.

Nordic democracy. Ideas, issues, and institutions in politics, economy, education, social and cultural affairs of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden, Copenhagen 1981.

Nordic politics. Comparative perspectives, ed. by K. Heidar, Oslo 2004.

Nordycki model demokracji i państwa dobrobytu, red. T. S. Edvardson, B. Hagtvet, Warszawa 1994.

Party sovereignty and citizen control. Selecting candidates for parliamentary elections in Denmark, Finland, Iceland and Norway, eds. by M. N. Pedersen, H. Valen, Odense 2002.

O. Petersson, *The government and politics of Nordic countries*, Stockholm 1994.

B. Piotrowski, *Althing – najstarszy parlament Europy*, Warszawa 1972.

B. Piotrowski, *Tradycje jedności Skandynawii. Od mitu wikingów do idei nordyckiej*, Poznań 2006.

E. Roesdahl, *Historia wikingów*, Gdańsk 1999.

S. Sagan, *Ustrój polityczny Republiki Islandii*, Rzeszów 2005.

D. Vetter, *Islandia albo krótkie opisanie wyspy Islandyi*, oprac. i wstęp D. Rott, Katowice 1997.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. Informacje ogólne	3
II. Z historii politycznej Islandii	6
A. Wczesne wolne państwo islandzkie	6
B. Okres zależności Islandii od Norwegii i Danii	9
C. Droga do niepodległości	12
D. Niepodległa Islandia	17
III. Naczelne organy państwa	19
A. Prezydent Republiki	19
B. Parlament	22
C. Rząd	28
IV. Władza lokalna	30
V. Partie polityczne	31
KONSTYTUCJA REPUBLIKI ISLANDII	37
Rozdział I (art. 1–2)	37
Rozdział II (art. 3–30)	37
Rozdział III (art. 31–34)	43
Rozdział IV (art. 35–58)	44
Rozdział V (art. 59–61)	48
Rozdział VI (art. 62–64)	49
Rozdział VII (art. 65–79)	49
ANEKSY	
Aneks 1. Podział administracyjny Islandii	55
Aneks 2. Prezydenci Republiki Islandii od 1944 r.	56
Aneks 3. Wyniki wyborów do <i>Alþingi</i> od 1979 r.	57
Aneks 4. Premierzy i rządy Republiki Islandii od 1944 r.	58
WYBRANA BIBLIOGRAFIA	59